

Startnotitie Evaluatie Waterbeheerprogramma 2022-2027

Inleiding

Het algemeen bestuur heeft in het bestuursakkoord opdracht gegeven om het Waterbeheerprogramma (WBP) 2022-2027 te evalueren. Tegelijkertijd is het noodzakelijk om nu al te starten met de ontwikkeling van het WBP 2028-2033, aangezien dat moet voldoen aan de eisen van de Omgevingswet.

Inmiddels is duidelijk geworden dat het proces voor de ontwikkeling van het nieuwe WBP vanwege de Omgevingswet aanzienlijk verschilt van eerdere trajecten. In deze startnotitie wordt de aanpak van de evaluatie beschreven in relatie tot het nieuwe WBP.

Context en Randvoorwaarden

Tijdens een bijeenkomst van de Unie van Waterschappen in december 2024 werd duidelijk dat externe ontwikkelingen het proces voor het nieuwe WBP ingrijpend gaan veranderen.

Omgevingswet en Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO):

Het nieuwe WBP moet per januari 2028 functioneel zijn in het DSO. Dus, in het digitale loket waar initiatiefnemers, overheden en belanghebbenden snel kunnen zien wat is toegestaan in de fysieke leefomgeving. Dit vraagt een andere benadering van het WBP. Startpunt is de digitale functionaliteit (regels, locaties en annotaties) en vanuit daar wordt toegewerkt naar de tekst in het WBP. Tegelijk is de software van het DSO nog niet stabiel en is expertise rondom het DSO binnen de organisatie beperkt.

Samenhang met andere Omgevingswet-instrumenten:

Het WBP moet — met de Watervisie als houvast — aansluiten op andere (inter)nationale programma's¹ en omgevingswetdocumenten die parallel worden ontwikkeld. Onder de Omgevingswet is de waterkolom ondersteunend aan de ruimtelijke kolom², wat betekent dat het WBP ruimtelijke ambities moet faciliteren en waterdoelen op waterschapsniveau concreet moet maken.

Strakke planning:

Het nieuwe WBP moet in Q3 2026 als concept klaar zijn, begin 2027 ter inzage worden gelegd en vóór 2028 bestuurlijk zijn goedgekeurd. Dit betekent dat we nog maar ruim een jaar hebben voor het opstellen van het nieuwe WBP. Daarnaast overlapt dit met verkiezingen en een bestuurswisseling. Enerzijds vraagt dit om een adaptieve aanpak, die nodig is vanwege onzekerheden rond het DSO en genoemde parallelle ontwikkelingen. Anderzijds vereist de deadline van januari 2028 een strak proces.

Doel evaluatie huidige WBP

¹ Denk hierbij aan bijvoorbeeld: Deltaprogramma, KRW, ROR.

² Waterkolom: Nationaal Water Programma (NWP), Regionaal Water Programma (RWP), Waterbeheerprogramma (WBP). Ruimtelijke kolom: Nota Ruimte/Nationale Omgevingsvisie (NOVI), Provinciale Omgevingsvisie (POVI), Gemeentelijke Omgevingsvisie (GOVI).

Gegeven deze omstandigheden stelt het dagelijks bestuur dat tijd en middelen voor de evaluatie doelmatig moeten worden ingezet ten dienste van het nieuwe WBP.

Doel van de evaluatie is te beoordelen of we de goede dingen aan het doen zijn én of het instrument WBP op de juiste manier bijdraagt aan de instrumenten die we al hebben. Daarmee staat centraal te leren van het huidige WBP en verbeterpunten te identificeren. De evaluatie staat daarmee niet op zichzelf maar wordt expliciet ingebed in het proces van de ontwikkeling van het nieuwe WBP.

Hierdoor blijft de opdracht van het algemeen bestuur intact, maar wordt deze aangepast aan de veranderde situatie. De focus komt te liggen op de meest kritische aspecten die relevant zijn voor de toekomst.

Financieel Kader

Voor de evaluatie en de ontwikkeling van het nieuwe WBP is €150.000 gereserveerd. Dit budget dekt externe ondersteuning voor beide, gecombineerde trajecten.

Proces, producten, planning

Q1/Q2 2025:

- Startnotitie in algemeen bestuur.
- Inrichting interne projectgroep voor evaluatie en ontwikkeling van het nieuwe WBP.
- Afstemming tussen ambtelijk opdrachtgever, projectgroep, betrokken ambtenaren, portefeuillehouder en dagelijks bestuur.
- Overleg met de Unie van Waterschappen³ en andere partijen.
- Opdrachtverstrekking aan een extern bureau, ter ondersteuning van zowel het proces als inhoudelijke taken (i.v.m. de grote capaciteitsvraag die hiermee gemoeid is).
- Opstellen plan van aanpak (met daarin nadruk op betrokkenheid algemeen bestuur).

Q2/Q3 2025:

- Bestuurlijke discussie over plan van aanpak en eventuele bijstelling.
- Start uitvoering plan van aanpak.

Risico's

Als risico's bij deze opdracht worden onderkend:

- *De instabiliteit van het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) kan invloed hebben op het proces.* Vanaf de start stappen vastleggen in het DSO maakt een adaptief proces doorlopen moeilijk. Dat wordt verergerd als het DSO instabiel is. Door nauwe samenwerking met de Unie van Waterschappen en het inschakelen van externe expertise zal deze invloed wellicht getemperd kunnen worden.

³ In de genoemde bijeenkomst van de Unie is gevraagd een ledenbrief op te stellen over het nieuwe WBP. De Unie geeft aan de brief in maart te zullen verzenden, omdat ze dan meer zicht heeft op de planning. Ze wil in die ledenbrief tevens opnemen [citaat:] *“een offerte / plan van aanpak voor de ontwikkeling van een handreiking 3.0, waar ook een planning aan vasthangt, inclusief mogelijk 2 pilots.”*

- *Wisseling van bestuur door verkiezingen kan leiden tot vertraging.*
Door vroegtijdige, structurele betrokkenheid van het algemeen bestuur kan de overdracht naar het nieuwe bestuur versoepeld worden.
- *Het nieuwe WBP zou niet gereed kunnen zijn in DSO op de wettelijke datum 1 januari 2028*
De grote capaciteitsvraag om de evaluatie van het huidige WBP en de ontwikkeling van het nieuwe WBP tijdig rond te hebben, wordt hanteerbaar door inhuur van een extern bureau (voor zowel procesondersteuning als inhoudelijke inbreng).
Zou Vechtstromen opteren voor een pilot-schap voor de Unie, dan is het ondersteunende bureau hetzelfde als dat van de Unie.

Conclusie

De verschuiving in focus van evaluatie naar ontwikkeling van het nieuwe WBP is nodig om aan gewijzigde eisen te voldoen. Voorgestelde aanpak biedt de kans om het huidige WBP doelgericht te evalueren en tegelijk bij te laten dragen aan de opzet van het nieuwe WBP. Het algemeen bestuur wordt vanaf het begin actief betrokken, in een transparante en gezamenlijke aanpak.